

HRVATSKI NARODNI PREPOROD,
ILIRSKI POKRET I GLAZBA – NEKI
ASPEKTI NACIONALNOG U
VIOLINISTIČKOJ LITERATURI U
HRVATSKOJ 19. STOLJEĆA

Janko Ranogajec
Zagreb, 25. svibnja 2019.

Glazbeni kontekst

- Početkom 19. stoljeća svjetovna glazba na hrvatskim područjima preuzima primat
- Mladi sloj građanske klase započinje svoje glazbene aktivnosti
- Buđenje nacionalne svijesti i u glazbi
- kućno muziciranje
- privatna glazbena poduka
- potreba organiziranja glazbene naobrazbe
- osnivanje glazbenih društava i javnih glazbenih škola
- Ilirski pokret-iznjedrio potrebu skladanja u duhu naroda
- glazbeni amateri tzv. „ishitrioci“ bili su skladatelji različitih nacionalno obojenih skladbi poput budnica, davorija, napitnica, poputnica ili popularnih koračnica

Zastupljenost violine u skladbama

- orkestralna djela
- komorna djela- razne obrade narodnih napjeva, kola i budnica
- skladbe za solo violinu, bilo uz pratnju klavira ili katkad gudačkog kvarteta
- budnice često služe kao teme većim glazbenim formama (varijacije, fantazije)

Ilirski glazbenici prema kriterijima F. Kuhača

Sidonija Rubido Erdödy

Stanko Vraz

Pajo Kolarić

Josip Runjanin

Ferdo Rusan

Vatroslav Vernak

Vjekoslav Karas

Marijan Jaić

Pavao Stoos

Josip Juratović

Franjo Pokorni

Mijo Hajko

Franjo Ksaver Čačković-
Vrhovinski koristi hrvatske
motive (npr. u skladbi
*Varijacije za flautu,
klarinet i violinu uz veliki
orkestar*)

Fortunat Pintarić

Ivan Padovec

Karlo barun Prandaua

Dragutin pl. Turavny

Ferdo Livadić

Vatroslav Lisinski

Najvažniji preporodni skladatelji za violinu

- Vatroslav Lisinski:

- uvertira u Es-duru za violinu i klavir posvećenoj našem violinistu Eduardu Finku-pučka melodija iz Podravine, u mađarskom stilu

- obrade vlastitih i pučkih tema za komorne ansamble s gudačima, te raznovrsna takva orkestralna djela.

- Ferdo Livadić:

- sve Livadićeve skladbe za violinu su zagubljene (prema Kuhaču)

- u zborniku objavljenom 2003. godine pod nazivom *Ferdo Wiesner Livadić život i djelo* donekle je opovrgnuta ova tvrdnja

- u popisu skladbi nalazimo skladbu za violinu i klavir *Tužna Hrvatska*

- violina je zastupljena i u skladbi za glas, violinu i orgulje *O gloriosa virginum*

Skladatelji za violinu koje Kuhač nije uvrstio među

„preporodne”

- A. pl. Kirschhofer:

♪ većinu svojih skladbi za violinu solo skladao u formi fantazija uz pratnju klavira ili gudačkog kvarteta, čija je zadaća bila pokazati izvođačku bravuroznost. Neke od njih su bile i varijacije na hrvatske teme

♪ partiture tih skladbi zagubljene, ali Goglia navodi jedan naslov s koncertnog programa *Varijacije varhu domorodne ilirske teme*

- A. Schwarz:

♪ *Vijenac slavjanskih napjeva, Mlada Hrvatica i fantazija za gusle Slavjanski glasi*

♪ naslovi upućuju na zaključak da se radi o djelima inspiriranim narodnim motivima ili skladanih u narodnom duhu

♪ razloge Schwarzova skladanja u nacionalnom duhu vjerojatno valja potražiti u ondašnjoj popularnosti takvog glazbenog stila, a manje u njegovoj sklonosti ilirskim idejama

Skladatelji za violinu nakon preporodnog razdoblja

- Ivan Zajc:

♪ *Jugoslavenska elegija za violinu i glasovir* odnosno ista skladba pod drugim nazivom *Hrvatska elegična fantazija za violinu i klavir*

♪ *Slavjanske uspomene*

♪ *Canti slavi za violinu i klavir*

- Franjo Krežma:

♪ literatura namijenjena za violinu skladbe u nacionalnom duhu ili na narodne teme- *Noć na Savi, Iz Hrvatskog primorja, Bosanski guslar, Srpske pjesme* ili pod drugim naslovom *Uspomena na Novi Sad*

♪ vjerojatnost nacionalnih obilježja nalazimo u varijacijama za violinu *Miruj, miruj srce moje* prema napjevu poznate ponarodene popijevke, te u nedovršenoj skladbi za violinu i klavir *Allegretto u hrvatskom smislu*

Razlozi malobrojnosti violinskih skladbi u preporodnom razdoblju

- vokalna djela prepoznata kao svrsishodniji i neposredniji medij za prenošenje nacionalnih ideja,
- skladanje za violinu podrazumijeva poznavanje tehničkih mogućnosti glazbala, što pretpostavlja dobro obrazovanog skladatelja
- malobrojnost i kratkotrajnost djelovanja glazbenih škola – mali broj školovanih skladatelja,
- nedostatan broj stručnog nastavnog osoblja iz glazbeno-teoretskih predmeta (kompozicije)
- manjak domaćih školovanih violinista- utjecaj na skladateljske afinitete
- popularnost vokalnih formi
- prevladavajući skladateljski amaterizam ilirskih glazbenika

Zaključak

- s obzirom na predočene podatke uzroke slabog interesa za skladanjem violinskih komada u nacionalnom duhu u razdoblju ilirskog preporoda valja tražiti u paralelnom djelovanju jezično-ideoloških, glazbeno-obrazovnih i glazbeno-socioloških aspekata, dok se u tom smislu nešto brojnije stvaralaštvo Franje Krežme i Ivana Zajca mora promatrati u kontekstu kontinuiteta nacionalnog u hrvatskoj glazbi 19. stoljeća, kao posljedice sada već snažnije narodne nacionalne osviještenosti i značajno većeg broja obrazovanog građanstva.

Zahvaljujem se na pozornosti!